

РОЗДІЛ IV. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО

УДК 342.731: 340.5.001.89

ПРАВО ЗМІНЮВАТИ СВОЇ РЕЛІГІЙНІ ЧИ ІНШІ ПЕРЕКОНАННЯ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Бедь В.В., д.ю.н., професор

Карпатський університет імені Августина Волошина

Стаття присвячена висвітленню окремих складових конституційної свободи совісті та віросповідання людини. Автор зосереджує свою увагу на питаннях теоретичних засад та практики реалізації права змінювати свої релігійні чи інші переконання. Наводиться досвід зарубіжних країн, а також практика Європейського суду з прав людини.

Ключові слова: свобода совісті, свобода віросповідання, права і свободи людини і громадянина, право змінювати свої релігійні чи інші переконання, прозелітизм.

Бедь В.В. ПРАВО ИЗМЕНЯТЬ СВОИ РЕЛИГИОЗНЫЕ ИЛИ ИНЫЕ УБЕЖДЕНИЯ: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ / Карпатский университет имени Августина Волошина, Украина

Статья освещает отдельные составляющие конституционной свободы совести и вероисповедания человека. Автор акцентирует свое внимание на вопросах теоретических основ и практики реализации права изменять свои религиозные или иные убеждения. Приводится опыт зарубежных стран, а также практика Европейского суда по правам человека.

Ключевые слова: свобода совести, свобода вероисповедания, права и свободы человека и гражданина, право менять свои религиозные или иные убеждения, прозелитизм.

Bed' V.V. THE RIGHT TO CHANGE THEIR RELIGIOUS OR OTHER BELIEFS: COMPARATIVE-LEGAL STUDIES / University of Carpathians of the name of Augustin Voloshin, Ukraine

The article is devoted to individual components of the constitutional freedom of conscience and religious rights. By focusing on issues of theoretical principles and practice of the right to change their religious or other beliefs. We give the experience of foreign countries and the European Court of Human Rights.

Based on a common understanding of religious freedom as possible and guarantees of free religious self-identity, including the rights and opportunities for people to freely choose, profess, practice, propagate or modify any religion, to have and enjoy all civil rights, regardless of membership or affiliation to any religion, equality of believers of all religions before the law, the absence of any discrimination based on religious principles and activities of religious organizations, religious organizations concerning relations with the state, respect for the rights of religious organizations, religious organizations concerned with the relationship, the author identifies key elements of law to religious freedom.

Alleged human right to change their religious or other beliefs include the freedom of religion, not all researchers. At a time when the church (religious organization) is separated from the state, the element loses its supposedly really important: it is right to profess any religion means the same and the choice of religion and the right to change it. However, this right becomes significant value in terms of religious tolerance, and especially - religious discrimination. There are many countries in which the development of the institute of religious freedom stop at the threshold of tolerance. In these countries to practice religion in no way means the right to change the "state", "dominant" religion to another. This applies primarily Muslim countries and some European.

The right to freedom of conscience - the universal legal entity interacting with many constitutional rights and duties of man and citizen. Considered eligible in accordance with their characteristics due to both the spiritual world and with material and political facets of legal culture. Freedom of conscience has the characteristics of both private and public law. As one of the most important individual rights, freedom of conscience is one of the key positions in the hierarchy of basic human rights. The higher will be the level at which this right is, the basic principles of our state institutions will meet the most genuine democracy.

The author points out the right to change his religion or belief is enshrined in several international instruments on human rights. At a time when the church (religious organization) is separated from the state, the element loses its supposedly really important: it is right to profess any religion means the same and the choice of religion and the right to change it. However, this right becomes significant value in terms of religious tolerance, and especially - religious discrimination. There are a number of states, in which the development of

the institute of religious freedom stop at the threshold of tolerance. In these countries to practice religion in no way means the right to change the "state", "dominant" religion to another.

One of the remedies proposed law is enshrined in the legislation of Ukraine prohibit any compulsion to determine its national religion (Part 2 of Art. 3 of the Law of Ukraine "On Freedom of Conscience and Religious Organizations"). With specified remedies is closely related to the concept of proselytism.

Key words: freedom of conscience, freedom of religion, human rights and freedoms, right to change their religious or other beliefs, proselytizing.

Свобода совісті й віросповідання за всієї позірній простоті – поняття складне й багатогранне. Століттями філософи, історики та юристи вкладали різний зміст у його теоретичне розуміння. У цьому сенсі поняття категорії «свобода», «совість» і «віросповідання» завжди розглядалися як тісно взаємозалежні, і взаємозумовлені [1, 8].

Виходячи із загального розуміння релігійної свободи як можливостей і гарантій для вільного релігійного самовизначення особистості, що включає права та можливості людини вільно обирати, сповідувати, практикувати, поширювати та змінювати будь-яку релігію, мати та користуватися усіма громадянськими правами, незалежно від приналежності або неналежності до будь-якої релігії, рівність віруючих усіх релігійних течій перед законом, відсутність якоїсь дискримінації за релігійним принципом, а також діяльності релігійних організацій, що стосується взаємовідносин релігійних організацій з державою, дотриманню прав релігійних організацій, питання взаємовідносин релігійних організацій, можна виділити такі елементи права на релігійну свободу:

- право вільно обирати, сповідувати, практикувати, поширювати та змінювати будь-яку релігію (право на свободу совісті);
- рівноправ'я громадян, незалежно від їхнього ставлення до релігії;
- незалежність релігійних організацій від держави (відокремлення Церкви від держави);
- рівність релігійних організацій перед законом;
- право релігійних організацій на здійснення своєї діяльності у передбаченому законом порядку;
- забезпечення матеріальних можливостей для здійснення такої діяльності (питання землекористування, можливостей мати у власності приміщення для такої діяльності або використовувати у встановленому порядку інші).

Виходячи з наведеного, автор ставить собі за мету висвітлити особливості правового закріплення, а також механізм гарантування права людини змінювати свої релігійні та інші переконання, як складової свободи совісті в Україні та в практиці зарубіжних країн.

Зауважимо, свобода совісті – поняття складне, широке й багатогранне – протягом багатьох століть приковує до себе увагу філософів, істориків, юристів та релігієзнавців, а також урядів, парламентів і політичних партій, що вкладають різний зміст у розуміння цієї категорії. Філософське осмислення свободи совісті, закладене ще в XVI-XVII ст.ст. (Б. Спіноза, Дж. Локк, П. Бейль й ін.), широко розвивалося в працях французьких просвітителів XVIII ст. (Д. Дідро, Ж. Ламетри, П. Гольбах, К. Гельвецій), німецьких філософів кінця XVIII – початку XIX ст. (Г. Гегель, К. Маркс, Л. Фейербах, Ф. Енгельс), роботах російських революціонерів-демократів (В. Белінський, А. Герцен, Н. Огарьов, М. Чернишевський, М. Добролюбов, Д. Писарєв), роботах сучасних учених і мислителів (Д. Белов, Ю. Бисага, В. Гаєва, М. Громовчук, І. Компанієць, М. Палінчак, Г. Сергієнко, Л. Ярмол та ін.).

Право людини змінювати свої релігійні або інші переконання включають до свободи віросповідання не всі дослідники. В умовах, коли церква (релігійні організації) відокремлена від держави, такий елемент дійсно нібито втрачає своє значення: адже право сповідувати будь-яку релігію означає так само і право вибору релігії, і право змінювати її. Однак дане право набуває суттєвого значення в умовах віротерпимості, а тим більше – релігійної дискримінації. Є немало держав, у яких розвиток інституту свободи віросповідання зупинився на порозі віротерпимості. У таких країнах сповідувати релігію жодним чином не означає право змінювати «державну», «пануючу» релігію на іншу. Це стосується перш за все мусульманських

держав та й деяких європейських, наприклад, Греції. Так, у мусульманських країнах віровідступництво, язичництво, є різновидами одного злочину – зради ісламу. Згідно з найбільш поширеним серед мусульманських учених-юристів поглядом, цей злочин належить до правопорушень, за скоєння яких встановлена смертна кара [2, 191]. Наприклад, суд міста Адена – столиці Ємену – засудив на смерть 27-річного сомалійського біженця, який два роки тому перейшов з ісламу у християнство. Щоправда, вирок може бети не приведеним у виконання, якщо він зречеться Христа і тричі заявить суддям, що повертається до ісламу [3, 44]. Заборона змінювати свої релігійні чи інші переконання, безумовно, стимулює прояви релігійної нетерпимості та міжконфесійні конфлікти. Такі факти, на жаль, мають місце і в державах, де проголошується свобода віросповідання, в тому числі право змінювати свої релігійні чи інші переконання. У зв'язку з цим, Парламентською Асамблеєю Ради Європи була прийнята Рекомендація № 1202 «Щодо релігійної терпимості в демократичному суспільстві» (1993), у якій, зокрема, йдеться про те, що:

- міграційні потоки в Європі та рухливість їх мешканців уже призвели до зіткнень різноманітних світоглядів, релігійних вірувань, а також концепцій людського буття (п.4);
- такі зіткнення різноманітних релігійних вірувань здатні також сприяти кращому взаєморозумінню та піднесенню, проте можуть призвести до посилення сепаратистських тенденцій та жити фундаменталізм (п.5);
- Західна Європа створила модель світської демократії, всередині якої теоретично можуть мирно співіснувати різноманітні релігійні вірування. Проте історія засвідчила можливість такої терпимості й за клерикального уряду (наприклад, арабські емірати в Іспанії або Оттоманська імперія) (п.6);
- світська держава не повинна нав'язувати своїм громадянам жодних релігійних зобов'язань. Вона має сприяти шануванню всіх визнаних релігійних спільнот та «пом'якшувати» їхні відносини із суспільством загалом (п.15) [4, 68-69].

Право змінювати свою релігію або переконання, як уже зазначалося, закріплене в ряді міжнародних актів з прав людини. Зокрема, в Загальній декларації прав людини проголошено, що «кожна людина має право на свободу думки, совісті і релігії; це право включає свободу змінювати свою релігію або переконання...» (ст.18). Слід зауважити, що деякі держави (мусульманські) заперечували проти закріплення в цій декларації права людини змінювати свою релігію або переконання. Проте, попри весь опір, вказана свобода була підтримана 27 голосами проти 5 і 12 таких, що утрималися. Право змінювати свою релігію або переконання включене також у зміст свободи думки, совісті та релігії, яка проголошена в ст.9 Конвенції про захист прав людини та основних свобод. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права передбачає, що «кожна людина має право на свободу думки, совісті і релігії. Це право включає свободу мати чи приймати релігію або переконання за своїм вибором...» (ст.18). У Декларації про ліквідацію всіх форм нетерпимості й дискримінації на підставі релігії чи переконань вказується, що «кожна людина має право на свободу думки, совісті і релігії. Це право включає свободу мати релігію чи переконання будь-якого роду за своїм вибором...» (ст.1). Хоча ці права, закріплені у вищевказаних міжнародних актах, дещо відрізняються своїми формулюваннями, вони все ж таки означають одне: кожна людина має право відмовитися від однієї релігії чи переконання і прийняти іншу релігію чи переконання. Крім того, у ст.8 Декларації про ліквідацію всіх форм нетерпимості й дискримінації на підставі релігії чи переконань передбачено, що ніщо в ній не повинно тлумачитися з обмеженням чи применшенням будь-якого права, як воно визначене в Загальній декларації прав людини і Міжнародних пактах про права людини.

Право змінювати свою релігію або переконання закріплене і в конституціях деяких держав. Так, у Конституції Словацької Республіки (1992) передбачено, що «свобода думки, совісті, релігії і віросповідання гарантується. Це право дозволяє змінювати релігію чи віросповідання...» (ст.24). У Конституції Чехословацької Республіки (1992) закріплено, що «свобода думки, совісті і віросповідання гарантується. Кожна людина має право змінити свої релігійні переконання...» (ч.1 ст.15). Право змінювати свою релігію чи віросповідання закріплене також у конституціях Нігерії (ст.23, 1960), Кенії (ст.22, 1963), Замбії (ст.21, 1964)

[5]. Хоча у вказаних африканських країнах трапляються порушення свободи віросповідання, однак можливість змінювати свою релігію дозволяє поширення в цих країнах різних віросповідань. Наприклад, у Нігерії ісламу дотримується 45% населення країни, 18% зберігає традиційні вірування, 2% – представники синкретичних християнсько-тубільних церков, незначний вплив мають також Свідки Єгови. Серед християнських течій переважає протестантизм, представлений різними напрямками (так, створені англіканська, методистська, баптистська, п'ятидесятницька, лютеранська, адвентистська та інші церкви). Суттєвий вплив у країні зберігає римо-католицька церква (18% населення) [6, 280].

У Конституції України право людини змінювати свої релігійні або інші переконання не згадується, що, вважаємо, все-таки звужує зміст свободи світогляду й віросповідання (ст.35). Проте, право громадян змінювати релігію або переконання як складник свободи віросповідання закріплене в Законі України «Про свободу совісті та релігійні організації» (ст.2) [7, 80].

Як уже зазначалося, дане право повинно гарантуватися для кожної людини, а не лише громадянам держави. Юридичні засоби реалізації права людини змінювати свої релігійні або інші переконання в Україні не встановлені, оскільки дане право людина може здійснювати особисто власними діями.

Одним із юридичних засобів охорони досліджуваного права є закріплена у законодавстві України заборона здійснювати будь-який примус при визначенні громадянином свого ставлення до релігії (ч.2 ст.3 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації»). З указаним юридичним засобом тісно пов'язане поняття прозелітизму. У зв'язку з цим, досить цікавим видається документ «Виклик прозелітизму й заклик до спільного свідчення» (1995), який підготували спільна робоча група Всесвітньої Ради Церков та Римо-католицька Церква. У ньому стверджується, що прозелітизм суперечить екуменічним зусиллям церков, спрямований на те, щоб примусити особу змінити свою приналежність до певної церкви, і використовує наступні методи. Насамперед, це несправедлива й образлива критика віровчення та практики іншої (інших) Церкви (Церков), яка часом перетворюється на відверте висміювання. Це також порівняння двох християнських Церков, при якому досягнення однієї всіляко підносяться, а проблеми іншої гіпертрофуються. У документі беззастережно засуджуються фізичне насильство, моральний примус, психологічний тиск так само, як і використання рекламних технологій у мас-медіа, котрі здатні впливати на свідомість читачів або глядачів. Прозелітичними методами також вважається використання політичної, соціальної чи економічної влади з метою здобуття «нових душ» для тієї чи іншої Церкви. Так, «нечесним» вважається пропонувати (прямо або приховано) освіту, медичну допомогу, матеріальні ресурси в обмін на перенавернення. Документ засуджує намагання використати з цією метою людські потреби, хвороби, необізнаність і недостатню освіту. На наш погляд, гуманітарні аспекти місіонерської роботи різних релігійних організацій, як-от: утримання лікарень, розподіл харчів, одягу та інше, – не можна розглядати як примусове навернення людей до віри. Адже те, що кожна людина прагне до того, чого вона хоче, враховуючи й отримання певних матеріальних благ, котрі надають релігійні організації, ще не свідчить про зміну її релігійних чи інших переконань. Крім того, історія християнства пам'ятає ще й не такі (а справді примусові) методи навернення людей до віри. Тому релігійні організації різних віросповідань повинні бути взаємно толерантними й не вести боротьбу між собою за «навернення душ» [9, 40].

М. Мариневич порушив ще одне цікаве питання стосовно прозелітизму, а саме: примусове проповідання в «замкнутій аудиторії», – мається на увазі, в такому місці, яке не можна добровільно залишити, наприклад, у лікарні, в електричці, в черзі за хлібом [8, 38]. На наш погляд, якщо справді відбуватиметься примусове проповідання чи навернення до віри, наприклад, психологічне нав'язування розмови, якої ви не хочете провадити в такій аудиторії, то цей факт можна розцінити як порушення громадського порядку. Однак не можемо погодитися, що самі розмови між декількома людьми з питань віри в так званій замкнутій аудиторії можна розглядати як примусове навернення до віри, адже тоді обмежується свобода людського спілкування.

У деяких державах прозелітизм заборонений на законодавчому рівні (як правило, у тих країнах, де встановлена державна релігія). Наприклад, у Конституції Королівства Непал (1959)

закріплено: «Гарантується свобода віросповідання. Кожен громадянин може з дотриманням існуючих традицій сповідувати релігію, встановлену з давніх часів. При цьому жодна особа не має права навертати іншу особу у свою віру» (ст.5). Слід зазначити, що пануючою релігією в Непалі є індуїзм, якому надано офіційного статусу. У Конституції Греції також закріплено, що «прозелітизм забороняється» (ч.2 ст.13). Ще наприкінці 1930-х рр. у Греції було роз'яснено, що «під терміном «прозелітизм» потрібно розуміти, зокрема, прямі або опосередковані спроби нав'язати релігійні погляди особі з іншими релігійними віруваннями з метою підірвати її релігійні переконання так само, як і за допомогою будь-якого примусу чи під загрозою примусу, або ж неправдивими засобами, або скориставшись із недосвідченості особи, її довірливості, потреб, низького інтелекту чи наївності» [9, 40]. Таке розуміння прозелітизму, на наш погляд, може призводити до порушення свободи віросповідання людини. Так, перешкоджання в поширенні релігійних переконань та навернення до своєї релігії послідовників інших віровчень є порушенням прав людини, що підтверджується фактами криміналізації таких діянь. Наприклад, кілька років тому у Греції був засуджений до трьох років позбавлення волі свідок Єгови, який, відвідуючи свого сусіда, вів разом із ним розмови на релігійні теми, зрозуміло, бажаючи навести його у свою віру. Засуджений звернувся до Міжнародного суду в Гаазі, який скасував рішення національного суду й зажадав виплатити засудженому компенсацію за заподіяну йому моральну й матеріальну шкоду [10, 25; 11, 5; 12, 260]. Однак примусове навернення до своєї віри повинно бути заборонене законодавством держави. Слід зауважити, що примус у даній ситуації може бути як фізичним, так і психологічним. Безперечно, наявність психологічного примусу визначити важче. Тому для його встановлення повинні залучатися відповідні спеціалісти.

Варто зазначити, що примусовим залученням до віри можна вважати й навернення до неї неповнолітніх дітей без згоди їхніх батьків, адже саме батьки здійснюють моральне та релігійне виховання своїх дітей. Так, у законодавстві Російської Федерації передбачено заборону втягнення малолітніх у релігійні об'єднання, а також навчання малолітніх релігії всупереч їхній волі і без згоди батьків чи осіб, які їх замінюють. Коли ж самі батьки чи особи, які їх замінюють, застосовують примус щодо своїх дітей задля навернення їх до певної віри та її сповідання, діти повинні мати право на захист від такого примусу.

Застосування психологічного примусу, так званих «промивань мозку» чи «контролю над свідомістю», дуже часто приписують так званим новітнім релігійним рухам (НРР). Однак таке припущення (твердження) було піддано ґрунтовній критиці багатьма дослідниками й експертами [14, 43; 15, 30]. Щоправда, деякі з релігійних течій викликали у світі серйозне занепокоєння, оскільки їхні члени здійснювали нерідко суїцид та ставали жертвами зіткнень із владою. До них, зокрема, належать: Народний храм, Сонячний храм, Гілка Давидова, Небесна Брама, рух Джефрі Лундгрена, Рух за відновлення десяти заповідей.

Занепокоєння появою НРР громадськості, перш за все батьків, чиї діти ставали членами цих рухів, вимагало ґрунтовного дослідження їх суті та діяльності. Результатом одного з таких досліджень є доповідь, підготована Комітетом Європарламенту у справах молоді, культури, освіти і спорту, «Про активність деяких новітніх рухів у країнах Європейської співдружності (1984) [15, 31]. У ній пропонується 13 критеріїв, які країнам-членам Євросоюзу варто взяти за основу при встановленні легітимних меж релігійної активності. Хоча Україна не є членом Європейського Союзу, врахування цих критеріїв було б доцільним і для нашої держави. До них віднесено, зокрема, такі:

1. Неповнолітні не повинні примушуватися до членства в русі і приймати урочисті обітничі, які б визначали спосіб їхнього життя на тривалу перспективу.
2. Слід надавати необхідний період для роздумів про майбутню участь у релігійній організації.
3. Після приєднання до організації новонаверненому повинна даватися можливість контактувати з родиною та друзями.
4. Члени організації, які вже розпочали курс релігійного навчання, не повинні примушуватися до його продовження.

5. Повинні поважатися такі індивідуальні права, як право залишати організацію, право контактів із оточенням (персонально або поштою чи телефоном), право на незалежну пораду стосовно участі в русі, право в будь-який час звернутися за медичною допомогою.
6. Ніхто не може бути примушений до порушення законів, у тому числі й до збирання грошей для організації, до жебракування чи проституції.
7. Рухи не повинні домагатися постійних зобов'язань від потенційних рекрутів, наприклад, студентів або туристів, які завітали до тієї чи іншої країни.
8. Під час рекрутування до організації, її назва і принципи повинні бути негайно правдиво повідомлені.
9. На запит компетентних органів рухи повинні повідомити адресу чи приблизне місцезнаходження своїх членів.
10. Новітні релігійні рухи повинні страхувати тих, хто живе на їхньому утриманні, а на тих, хто працює на НРР, повинні поширюватися всі закони про соціальне страхування відповідної країни.
11. Якщо особа подорожує за кордоном в інтересах релігійної організації, остання повинна взяти на себе відповідальність за повернення людини додому, особливо у випадку захворювання.
12. Листи, а також інформація про телефонні дзвінки від рідних членам рухів повинні передаватися негайно.
13. Якщо рекрутований до організації має дітей, вона повинна зробити все від неї залежне для подальшого навчання й охорони здоров'я цих дітей, уникаючи обставин, що загрожують їхньому добробуту.

Вищевказані критерії можна враховувати при визначенні випадків примусового навернення або (та) сповідання тієї чи іншої віри.

Отже, право на свободу совісті – універсальне правове утворення, що взаємодіє з багатьма конституційними правами й обов'язками людини й громадянина. Розглянуте нами право, відповідно до своїх особливостей, пов'язане як з духовним світом людини, так і з матеріальними, політичними гранями правової культури. Свобода совісті має характеристики як приватного, так і публічного права. Будучи одним з найважливіших особистих прав, право на свободу совісті займає одну з провідних позицій в ієрархії основних прав людини. Чим вище буде той щабель, на якому перебуває дане право, тим основні принципи діяльності нашої держави будуть найбільше відповідати інститутам справжньої демократії.

Право змінювати свою релігію або переконання закріплене в низці міжнародних актів з прав людини, є всі аргументи, що його слід включати до свободи віросповідання людини. В умовах, коли церква (релігійні організації) відокремлена від держави, такий елемент дійсно нібито втрачає своє значення: адже право сповідувати будь-яку релігію означає так само і право вибору релігії, і право змінювати її. Однак дане право набуває суттєвого значення в умовах віротерпимості, а тим більше – релігійної дискримінації. Є ряд держав, у яких розвиток інституту свободи віросповідання зупинився на порозі віротерпимості. У таких країнах сповідувати релігію в жодному разі не означає право змінювати «державну», «пануючу» релігію на іншу.

Одним із юридичних засобів охорони розглядуваного права є закріплена у законодавстві України заборона здійснювати будь-який примус при визначенні громадянином свого ставлення до релігії (ч.2 ст.3 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації»). З указаним юридичним засобом тісно пов'язане поняття прозелітизму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грицов А.А. Свобода совісті у її історичному розвитку: дисс. ... канд. филол. наук: спец. 09.00.13 / А.А. Грицов. – М., 1980. – 210 с.

2. Лубський В.І. Мусульманське право: курс лекцій / В.І. Лубський, В.Д. Борис. – К.: Київськ, нац. у-т, 1997. – 290 с.
3. Релігія в сучасному світі. (Мусульманський світ) // Релігійна панорама. – 2000. – № 3. – С. 441-51.
4. Права людини в Україні. Інформаційно-аналітичний бюлетень Українсько-Американського Бюро захисту прав людини: Вип. 15. – К.; Х.: Фоліо, 1996. – 88 с.
5. Конституции государств Африки / под ред. И.Д. Левина. – М.: Прогресс, 1963. – 511 с.
6. Павлов С.В. Географія релігій: навч. посібник для студентів географічних і філософських факультетів вищих навчальних закладів / С.В. Павлов, К.В. Мезенцев, О.О. Любіцева. – К.: АртЕк, 1999. – 410 с.
7. Ярмол Л. Право змінювати релігію як складник свободи вибору світогляду та віросповідання / Л. Ярмол // Права людини і Україна: Праці Львівської лабораторії прав людини Академії правових наук України [Серія І. Дослідження і реферати: Вип. 2]. – Львів: Світ, 1999. – С. 80-83.
8. Маринович М. Окреслити неокреслюване. (Один каже: «релігійна свобода», інший твердить: «прозелітизм») / М. Маринович // Людина і світ. – 1998. – № 8. – С. 38-39.
9. Єленський В. Прозелітизм / В. Єленський // Людина і світ. – 1999. – № 3-4. – С. 38-45.
10. Табакару Д. Межконфессиональные отношения в постсоциалистических условиях. [Окремий відбиток доповіді на Міжнародній науковій конференції «Релігія і церква в постсоціалістичних країнах»] / Д. Табакару. – К., 1996. – С. 12-18.
11. Єленський В. Найдавніше з визнаних прав: релігія в сучасному світі / В. Єленський // Людина і світ. – 1998. – № 4. – С. 2-8.
12. Справа Кокінакіса проти Греції (Kokkinakis v. Greece). Рішення від 25 травня 1993 року // Религиозные объединения. Свобода совести и вероисповедания. Нормативные акты. Судебная практика / Сост. А.В. Пчелинцев, В.В. Ряховский. – М.: Юриспруденция, 2001. – 811 с.
13. Єленський В. Новітні релігійні рухи – зони занепокоєння / В. Єленський // Людина і світ. – 2000. – № 8. – С. 5-11.
14. Новітні релігії в сучасній Україні: збірник матеріалів / за ред. В.Д. Бондаренка та ін. – К.: V і P, 2000. – 188 с.
15. Проблема новітніх релігійних рухів в Європарламенті // Людина і світ. – 1998. – № 8. – С. 30-31.
16. Конституції нових держав Європи та Азії / упоряд. С. Головатий. – К.: Право, 1996. – 529 с.
17. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Вікар, 1997. – 80 с.
18. Конвенция о правах человека // Международные акты о правах человека. – М.: Издательская группа НОРМА-ИНФРА-М, 1999. – 784 с.
19. Історія релігії в Україні: навч. посіб. / А.М. Колодний, П.Л. Яроцький, Б.О. Лобовик та ін.; за ред. А.М. Колодного, П.Л. Яроцького. – К.: Знання, 1999. – 735 с.
20. Бисага Ю.М. Права людини: основні напрямки сучасного розвитку / Ю.М. Бисага, Д.М. Белов // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2006. – Вип. 5. – С. 89-93.
21. Белов Д.М. Правова реформа: засоби та технологія / Д.М. Белов, Я.І. Ленгер // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2008. – Вип. 11. – С. 88-92.

22. Конституційне право України: підручн. / [під заг. ред. проф. Бисаги Ю.М.]. – Ужгород: Ліра, 2009. – 216 с.

УДК 347.78: 341.018

КОДИФІКАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ЗА ТА ПРОТИ

Шишка Р.Б., д.ю.н., професор

Юридичний інститут Національного авіаційного університету

У статті йдеться про подальший розвиток законодавства у сфері інтелектуальної власності, у якій на основі дилеми «за» і «проти» автор вважає, що настав час для розробки повномасштабного Кодексу про охорону інтелектуальної власності, у якому комплексно слід врегулювати ці правовідносини та позбутися низки поточних законів та підзаконних актів у зазначеній сфері. Вирішення дилеми «за» чи «проти» проведено на користь першого у поєднанні з урегулюванням у зазначеному акті і інноваційних правовідносин.

Ключові слова: законодавство, інтелектуальна власність, кодекс, кодифікація.

Шишка Р.Б. КОДИФИКАЦИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬНОГО ПРАВА В СФЕРЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ: ЗА И ПРОТИВ / Юридический институт Национального авиационного университета, Украина

В статье идет речь о дальнейшем развитии законодательства в сфере интеллектуальной собственности. В ней на основе дилеммы «за» и «против» автор считает, что наступило время для разработки полномасштабного Кодекса об охране интеллектуальной собственности. В нем необходимо комплексно урегулировать эти правоотношения и избавиться от ряда текущих законов и подзаконных актов в отмеченной сфере. Решение дилеммы «за» или «против» проведено в интересах первого в сочетании с урегулированием в отмеченном акте и инновационных правоотношений.

Ключевые слова: законодательство, интеллектуальная собственность, кодекс, кодификация.

Shyshka R.B. CODIFICATION OF LEGISLATION ON INTELLECTUAL PROPERTY: PROS AND CONS / National aviation university Law institute, Ukraine

The author of the article touches upon the aspects of further development of intellectual property legislation. The author concludes that it is important to adopt the Intellectual Property Code.

It is necessary to resolve these complex relations and to get rid of a number of current laws and regulations in the marked area.

The upward position of the author since specialization in the study of features regulating relations in the sphere of intellectual property changed: from denial to justify the need of codification of rules on qualifications and deskillings of IPRs on the idea of the unity of the procedures necessary to realize the consolidation rules on intellectual property rights for codification level.

The current level of law provides international acts that tend to codification. It is evidenced by the Codes of intellectual property of different countries .

Currently, the legal regulation of relations in the field of intellectual property provided by various codified laws based on a different basis and is not subject to global, as perceived through the lens of understanding the object of the different branches of law: administrative, criminal, customs (public law course), civil, commercial (private-line). This leads to the polarity of approaches and interpretations of the same terms: "intellectual property ", "intellectual property rights", "content of intellectual property, "protection of intellectual property" and so on. Obviously, these definitions are constitutive and may not be changed in the light of their perception of the industry .

These problems in doctrinal terms and application consistently raise in researches of leading experts in the field of intellectual property: G.O. Androschuk, Y.L. Boshytsky, I.F. Smith, A. Kochanowski, V.M. Mallard, A. Miller, O.A. Pidoprygora, O.O. Pidoprygora, O. Kharitonov, R.B. Shyshka and others.

The purpose of this publication is the justification of scientific and balanced position on the codification of the law of intellectual property.

The object is legal relations arising in the field of intellectual property, subject to rule-making in the field of intellectual property.

Food for thought : 1) legislation on intellectual property rights in the developing world as one of the areas of private international law, which still has no codified acts but is surprisingly extensive and is based on the